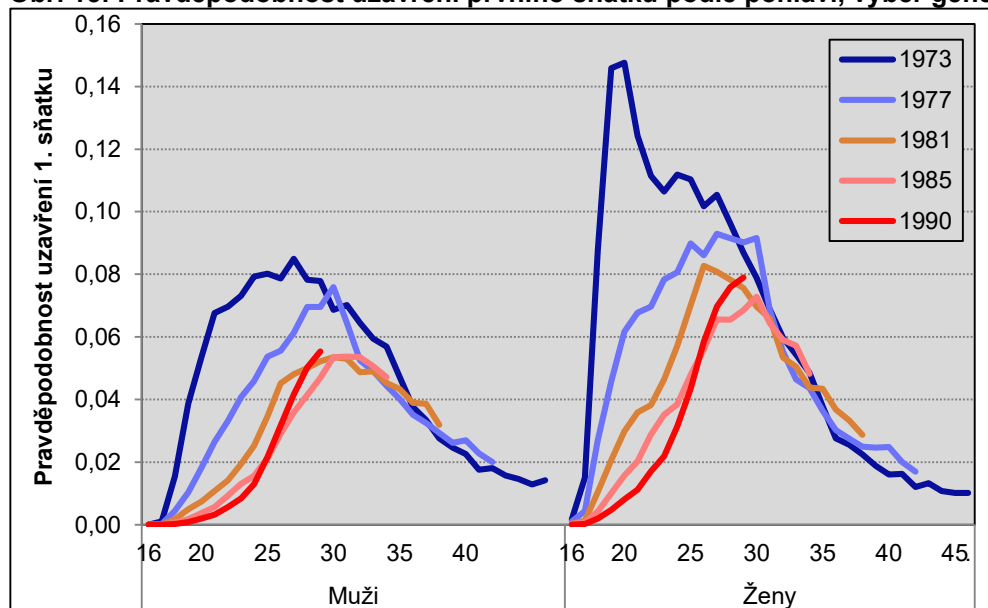

5. Sňatečnost svobodných v kohortním pohledu

Zajímavý pohled na úroveň sňatečnosti nabízí pohled kohortní⁹, i když je náročný na datovou základnu. Pro zhodnocení konečné úhrnné sňatečnosti svobodných u osob, které v roce 2001 dosáhly 50 let věku, tedy narozených v roce 1951, by bylo například třeba mít časovou řadu počtu sňatků od roku 1967. V této publikaci tak byla věnována pozornost (pouze) generacím osob narozeným zhruba od poloviny 70. do konce 80. let 20. století, a to zejména z pohledu změny časování a intenzity prvosňatečnosti podle věku, která se odehrála převážně právě ve zde sledovaných letech (2001–2019). Jako vstupní data byly využity pravděpodobnosti uzavření prvního sňatku z jednovýchodných tabulek sňatečnosti svobodných z let 1989–2019, seskládané kohortně¹⁰.

Kohortní data potvrdila to, co pozorujeme v údajích za jednotlivé kalendářní roky, a to, že intenzita, s jakou svobodní vstupovali do svého prvního manželství, se mezigeneračně měnila zvláště v mladších věcích (obr. 15). Teprve u generací narozených na sklonku 80. let 20. století se pokles sňatečnosti v mladších věcích zastavil, případně docházelo k mírnému oživení sňatečnosti i před 30. rokem věku (obr. 16 a-d). Data dále napověděla, že zvýšení sňatečnosti svobodných ve vyšších věcích nebylo nikterak výrazné, a že lze tedy očekávat, že i konečná sňatečnost svobodných bude pro generace narozených v první polovině osmdesátých let nižší než pro generace narozených v druhé polovině let sedmdesátých.

Obr. 15: Pravděpodobnost uzavření prvního sňatku podle pohlaví, výběr generací 1973–1990

Pozn.: Věkem se rozumí věk dosažený v průběhu příslušného kalendářního roku (např. věk 16 let pro generaci 1974 odpovídá pravděpodobnosti 1. sňatku v roce 1990).

V nejmladších dvou pětiletých věkových skupinách (16–20, resp. 21–25 let dosažených během roku) sňatečnost svobodných generací od generace plynule a výrazně klesala. Zatímco u generace 1973 byla pravděpodobnost uzavření prvního sňatku ve věku 16–20 let u žen více než 30% a u mužů 10%, u generace 1982 byla pouze 5% (ženy), resp. 1% (muži) a u generace 1990 ještě nižší (1,5% u žen a 0,3% u mužů). Ve věcích 21–25 let pak poklesla pravděpodobnost vstoupit do prvního manželství u žen ze 45 % v generaci

⁹ Pojem „kohorta“ označuje skupinu osob, u kterých došlo v daném roce ke stejné demografické události – například kohorta osob, které uzavřely sňatek v roce 2019, kohorta narozených v roce 1980 apod. U skupiny narozených v daném roce se častěji používá pojem „generace“, význam obou pojmů je však shodný.

¹⁰ Například generaci narozených v roce 1973 tak přísluší pravděpodobnost prvního sňatku ve věku 15 let (k 1. 1.) z tabulek sňatečnosti pro kalendářní rok 1989, pravděpodobnost ve věku 16 let (k 1. 1.) pro kalendářní rok 1990 atd.

1973, přes 25 % v generaci 1980 a 20 % v generaci 1983 na 12 % v generacích 1989 a 1990, u mužů z 32 % v generaci 1973, přes 10 % v generaci 1981 na 5 % v generacích 1988–1990.

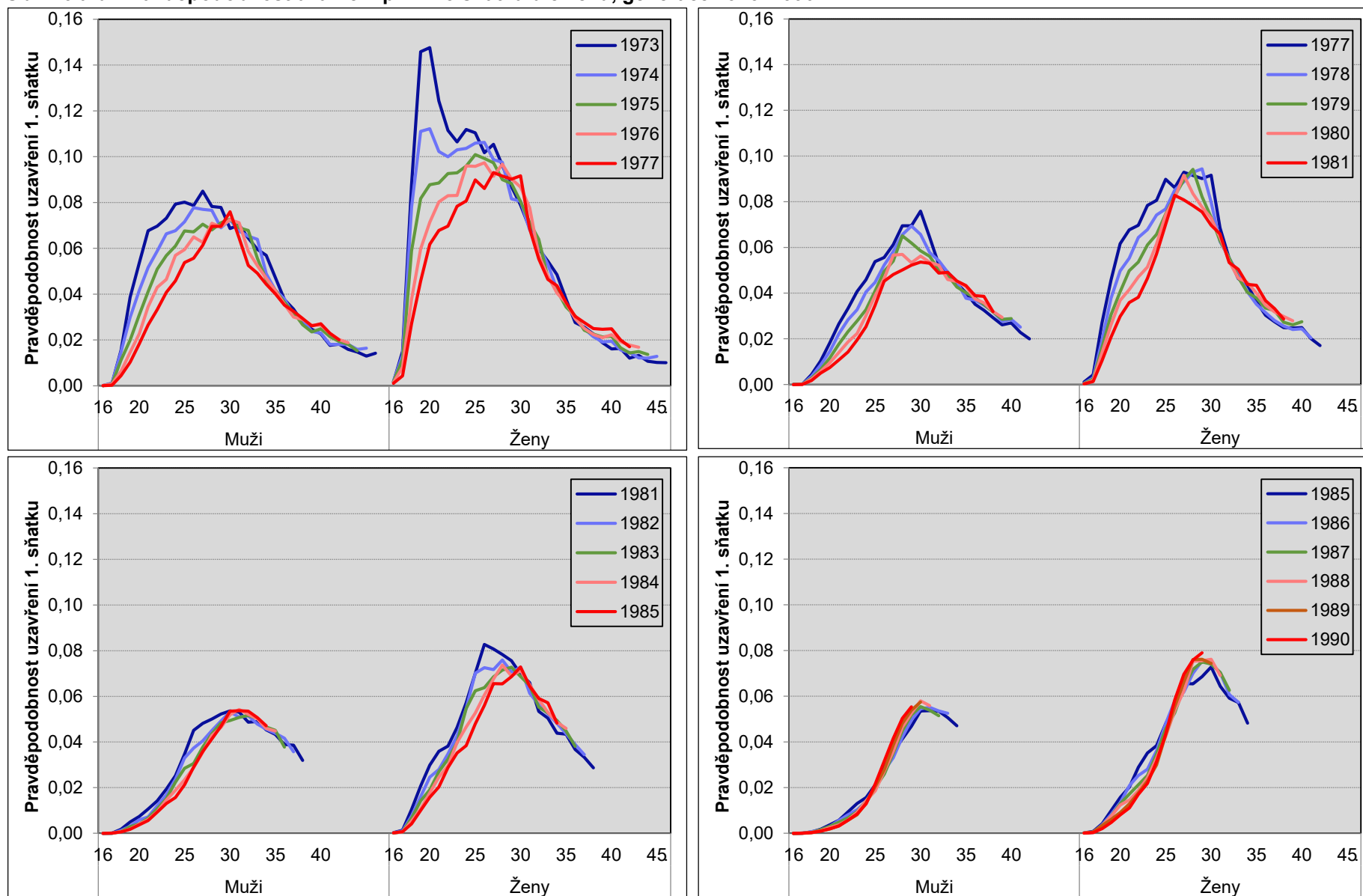
Teprve u 26–30letých nebyl pozorován pokles sňatečnosti u všech sledovaných generací, když k zastavení trendu došlo u generací narozených v polovině 80. let 20. století. U žen připadlo minimum na generaci 1985 (29 % oproti 39 % u generace 1973), u mladších generací pak sňatečnost stagnovala jen na mírně vyšší hodnotě (30 %). U mužů byla pravděpodobnost uzavřít v tomto věku svoje první manželství nejmenší u generací 1984–1986 (19 % oproti 33 % v generaci 1973) a mladší generace již uzavíraly první sňatek v tomto úseku života o něco častěji (21 % v generaci 1989). Generační pravděpodobnosti pro věkovou skupinu 31–35 dosažených let (prozatím dostupné u generací 1973–1984) se v čase již tak významně neměnily, i když i zde je viditelný nejprve pokles, resp. stagnace, a poté obrat v potenciálně rostoucí trend. Sňatečnost v dosaženém věku 36–40 let můžeme zatím hodnotit pouze do generace 1979, přičemž u mladších generací lze očekávat postupně rostoucí trend sňatečnosti v tomto věku.

Změny v časování a intenzitě prvosňatečnosti lze demonstrovat také dalším ukazatelem tabulek sňatečnosti – tabulkovým podílem svobodných (tab. 15). Zatímco u generací narozených v 1. polovině 70. let 20. století stihla před dosažením 25 let věku vstoupit do prvního manželství minimálně třetina mužů a 60 % žen, v generacích osob narozených v druhé polovině 80. let 20. století zůstala ve věku 25 let ještě valná většina osob svobodných, a tabulkový podíl svobodných se nesnížil pod hladinu 50 % ani ve věku 30 let.

Tab. 15: Tabulkový podíl svobodných (%) dle pohlaví a věku, generace 1973–1990

Generace	Muži						Ženy					
	20	25	30	35	40	45	20	25	30	35	40	45
1973	89,5	60,9	40,7	29,9	25,8	23,8	65,3	35,9	21,9	16,6	14,9	14,0
1974	91,5	66,0	44,8	33,3	28,8	26,4	71,7	41,6	25,6	19,6	17,4	16,3
1975	93,8	70,5	49,1	36,8	31,8	x	77,8	47,4	29,4	22,6	20,0	x
1976	95,6	74,8	52,6	39,8	34,3	x	83,2	52,6	32,4	24,8	22,0	x
1977	96,7	78,8	55,9	43,2	37,1	x	86,6	58,0	36,1	27,9	24,4	x
1978	97,4	82,0	59,5	46,3	39,4	x	89,4	62,9	39,7	30,9	27,0	x
1979	97,9	84,7	62,9	49,3	41,8	x	91,2	66,6	42,9	33,4	28,8	x
1980	98,2	86,6	65,7	51,4	x	x	92,3	69,5	45,4	35,2	x	x
1981	98,6	88,7	68,7	53,7	x	x	93,9	72,8	48,6	37,3	x	x
1982	99,0	90,1	71,5	56,0	x	x	95,1	75,1	51,5	39,3	x	x
1983	99,2	91,2	73,6	57,3	x	x	96,0	76,9	53,8	40,9	x	x
1984	99,3	92,3	74,8	58,1	x	x	96,6	79,3	55,6	42,1	x	x
1985	99,4	93,1	75,4	x	x	x	96,9	81,5	58,0	x	x	x
1986	99,5	93,8	75,9	x	x	x	97,4	82,9	58,3	x	x	x
1987	99,5	94,1	75,6	x	x	x	97,5	84,2	59,4	x	x	x
1988	99,6	94,5	75,4	x	x	x	97,6	85,3	59,8	x	x	x
1989	99,7	94,7	75,1	x	x	x	98,1	86,3	60,1	x	x	x
1990	99,7	94,6	x	x	x	x	98,5	86,8	x	x	x	x

Obr. 16 a-d: Pravděpodobnost uzavření prvního sňatku dle věku, generace 1973–1990

Pozn.: Věkem se rozumí věk dosažený v průběhu příslušného kalendářního roku (např. věk 16 let pro generaci 1974 odpovídá pravděpodobnosti 1. sňatku v roce 1990).

